

І.М. Наумко

Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України
79060, м. Львів, Україна, вул. Наукова, 3-а
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

ЦІННІ КНИГИ ПРО ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА АКАДЕМІКА ЄВГЕНА ЛАЗАРЕНКА

Видавничим центром Львівського національного університету імені Івана Франка опубліковано дві книги про академіка Євгена Костянтиновича Лазаренка — видатного вченого, організатора науки і просвіти та громадсько-політичного діяча України ХХ ст.: "Академік Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, фотоальбом" (2005) та "Євген Лазаренко — видатна постать ХХ століття" (2012). Автори нарисів (у першій книзі) і доповідей (у другій книзі) й упорядники обох книг — його учні О. Матковський, П. Білоніжка, В. Павлишин, відповідальний редактор — І. Вакарчук (на той час ректор ЛНУ імені Івана Франка). У книгах, які логічно доповнюють одна одну, детально охарактеризовано життєвий шлях, багатогранну діяльність і творчий доробок Євгена Лазаренка, наголошено на його неocenному внескові у розвиток науки і освіти, активній культурно-просвітницькій позиції, сміливих патріотичних вчинках на ниві українського національного відродження, наведено матеріали (спогади, ювілейні вшанування, фотоілюстрації тощо) про цю видатну особистість. Книжки стануть корисними науковим працівникам, викладачам, аспірантам, студентам, усім, хто цікавиться внеском українських вчених у світову науку.

Ключові слова: Євген Лазаренко, видатний вчений, громадський діяч, життєвий і творчий шлях, спогади.

Видатний діяч науки, освіти і культури України ХХ ст. Євген Костянтинович Лазаренко залишився в пам'яті наукової спільноти як все-світньо відомий вчений у галузі мінералогії, талановитий організатор науки і навчального процесу, видавничої справи та культурних і мистецьких заходів, справжній інтелігент, громадянин і патріот. Ця знакова постать у науці, просвіті та громадсько-політичному житті держави: Заслужений діяч науки і техніки УРСР, Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, засновник Львівського геологічного й Українського мінералогічного товариств, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік, почесний і дійсний член низки зарубіжних геологічних і мінералогічних товариств. Потрібно й надалі робити все, щоби добра згадка і світлі спогади про Євгена Лазаренка залишалися з нами, супроводжували не лише тих, хто його знав, з ким він працював і спілкувався, але й слугували дороговказом майбутнім поколінням.

© І.М. НАУМКО, 2015

Ось чому прискіпливу увагу викликали дві книги про видатного вченого і громадського діяча: "Академік Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, фотоальбом" (2005) і "Євген Лазаренко — видатна постать ХХ століття" (2012), опубліковані в перші десятиліття ХХІ ст. видавничим центром Львівського національного університету (ЛНУ) імені Івана Франка. Автори нарисів у першій книзі, окремих доповідей у другій книзі й упорядники обох видань — учні Є.К. Лазаренка: О. Матковський, П. Білоніжка, В. Павлишин, відповідальний редактор — І. Вакарчук (на той час ректор ЛНУ імені Івана Франка).

У першій книзі, окрім передмови і фотоальбому, вміщено три розділи: нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, ювілейні вітшування.

У передмові зазначено, що "ім'я Є.К. Лазаренка відоме не тільки вченому світу, а й широкій громадськості як ім'я людини високої культури, неперевершеної ерудиції, надзвичайної простоти й людяності, справжнього інтелігента, патріота свого народу". Це підкрес-

лене фразою: "Євген Лазаренко, без сумніву, — видатна постать не тільки в науці та просвіті, а й у громадсько-політичному житті України ХХ століття. Його спадщина — невід'ємна частина золотого фонду української науки і культури".

У розділі "Нарис про життєвий і творчий шлях" виокремлено чотири головні періоди життєвої та творчої біографії: харківсько-воронезький, уральський, львівський та київський (за О.І. Матковським). Насамперед висвітлено родовід Євгена Лазаренка, описані його сім'я, шкільні і студентські роки. Саме з міста Харків — цього прекрасного куточка української Слобожанщини — на недосяжну височину злетів талант майбутнього академіка. Далі стисло проаналізовано відомості про початок науково-педагогічної та організаторської діяльності Євгена Лазаренка у харківсько-воронезький та уральський періоди.

Науково-педагогічний і організаторський злет Є.К. Лазаренка відбувся у львівський та київський періоди його діяльності.

Протягом львівського періоду він очолює кафедру мінералогії (1944—1969) та відділ в Інституті геології корисних копалин (зараз Інститут геології і геохімії горючих копалин (ІГГГК) НАН України) (1951—1960) і розпочинає активну педагогічну діяльність. 1945 р. стає організатором і першим деканом геологічного факультету, ініціює всеосяжні різнопрофільні мінералогічні дослідження, організовує низку періодичних наукових форумів. З 1949 р. Є.К. Лазаренко — проректор, а з 1951 р. — ректор Львівського державного університету. Особливе місце посідають педагогічна і навчально-методична робота, підготовка науково-педагогічних кадрів через аспірантуру. За наукового керівництва Є.К. Лазаренка захищено понад 40 кандидатських дисертацій. Ним підготовлено і опубліковано три видання підручника "Курс мінералогії". Серед них "... Особливе значення, зокрема для сьогодення — як зазначають автори — має друге видання підручника в трьох частинах: I. Загальна мінералогія. II. Опис мінералів. III. Мінералогія гірських порід і мінеральних родовищ. Це був перший на той час сучасний підручник з мінералогії українською мовою, який заслужено одержав високу оцінку у вітчизняній і зарубіжній літературі та не втратив свого значення й нині". Передусім інтенсивно вивчається мінералогія західних областей України і

в підсумку низкою фундаментальних монографічних зведень ("Мінералогія вивержених комплексів західної Волині" (Є.К. Лазаренко, О.І. Матковський, О.М. Винар, Г.М. Гнатів, В.П. Шашкіна, 1960), "Мінералогія осадових утворень Прикарпаття" (Є.К. Лазаренко, М.П. Габінет, О.П. Сливко, 1962), "Мінералогія Закарпаття" (Є.К. Лазаренко, Э.А. Лазаренко, Э.К. Барышников, О.А. Малыгина, 1963), "Мінералогія Поділля" (Є.К. Лазаренко, Б.І. Сребродольський, 1969) закладено початок систематичних регіонально-мінералогічних досліджень. Для вирішення загальномінералогічних проблем важливим стало видання книги "Основы генетической минералогии" (Є.К. Лазаренко, 1963)).

Надзвичайно плідною у цей період була організаційна і громадсько-політична діяльність Є.К. Лазаренка. Він — ініціатор створення видавництва при Львівському університеті, організатор Львівського геологічного товариства, низки наукових форумів міжнародного, всесоюзного та республіканського рівнів, очолював оргкомітет IV з'їзду Карпато-Балканської геологічної асоціації (1958) та ініціював створення на цьому з'їзді комісії мінералогії і геохімії, у якій головував до кінця свого життя.

Новий період науково-організаційної діяльності Є.К. Лазаренка розпочався 1969 р., коли він переїхав до Києва, де очолив Інститут геологічних наук, його обрали академіком АН УРСР. Тут він створив і очолив відділ регіональної та генетичної мінералогії, разом з колективом якого його перевели 1972 р. в Інститут геохімії і фізики мінералів АН УРСР (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України). У 1970 р. Є. Лазаренко створює самостійне Українське мінералогічне товариство (УМТ) і стає його першим президентом, продовжує активні мінералогічні дослідження, результати яких підсумовано у фундаментальних монографічних працях: "Мінералогія и генезис камерных пегматитов Волини" (Є.К. Лазаренко, В.И. Павлишин, В.Т. Латыш, Ю.Г. Сорокин, 1973), "Мінералогія Донецького басейна" (Є.К. Лазаренко, Б.С. Панов, В.И. Груба, В.И. Павлишин, 1975), "Мінералогія Криворожського басейна" (Є.К. Лазаренко, Ю.Г. Гершойг, Н.И. Бучинская и др., 1977), "Мінералогія Приазов'я" (Є.К. Лазаренко, Л.Ф. Лавриченко, Н.И. Бучинская и др., 1981), "Опыт генетической классификации минералов"

(Е.К. Лазаренко, 1979). Водночас учений завершує підготовку і публікує два нових видання підручника "Курс мінералогії" українською (1970) і російською (1971) мовами, а також першого україномовного "Мінералогічного словника" (Є.К. Лазаренко, О.М. Винар, 1975), майже щорічно за його головування відбувалися виїзні сесії УМТ та інші наукові форуми з різних проблем мінералогії.

Євген Лазаренко добре відомий і як організатор видавничої та редакційної справи. Ще у Львові ним було створено статутне видавництво, яке стало видавництвом при Львівському університеті видавничого об'єднання "Вища школа" (згодом видавництво "Світ" при Львівському університеті, нині Державне спеціалізоване видавництво "Світ"). При Львівському геологічному товаристві він заснував такі періодичні видання, як "Мінералогічний збірник" (1947) і "Вопросы минералогии осадочных образований" (1954). На той час "Мінералогічний збірник" — це перше та єдине мінералогічне видання в Україні та друге у колишньому СРСР. Його відповідальним редактором Є.К. Лазаренко був до кінця життя. Також він редагував кілька десятків видань матеріалів різних нарад і монографій. У Києві по лінії УМТ він заснував ще два республіканські міжвідомчі збірники "Мінералогія осадочних образований" і "Региональная и генетическая минералогия". На жаль, він не дочекався виходу у світ створеного ним у Києві "Мінералогічного журналу" ("Мінералогічний журнал. Mineralogical Journal (Ukraine)"), нині всесвітньо відомого видання.

Як ректор університету Є.К. Лазаренко постійно цікавився роботою видавництва, стежив, щоб у тематичних планах були ювілейні видання, присвячені Іванові Франку, Лесі Українці, Тарасові Шевченку, Маркіяну Шашкевичу та іншим класикам української літератури. Він зберігав у пам'яті тематику майже всіх наукових праць і турбувався про їхній вихід з друку, інколи більше ніж деякі автори. На повну силу розквітнув його творчий і організаторський талант. Усі свої зусилля він спрямував на розвиток науки і освіти в університеті, на його українське національне відродження. Організуються наукові конференції та урочисті засідання, присвячені пам'яті Маркіяна Шашкевича, Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка, зустрічі з відомими діячами культури й мистецтва, зокрема з Максимом

Рильським, Андрієм Малишком, Дмитром Павличком, Іваном Дзюбою, Іваном Драчем, Миколою Вінграновським та ін. Він всіляко сприяв розвитку гуманітарних факультетів, особливо філологічного, підтримував здібну молодь.

Прикро, але добрі задуми та вчинки Євгена Лазаренка комуністичне керівництво часто оцінювало як прояви українського буржуазного націоналізму. Насправді ж він як патріот України любив до безтями свою землю, свій народ. Видатний радянський російський кристалограф, професор І. Шафрановський у спогадах писав: "Особенно важно подчеркнуть то, что будучи горячим патриотом Украины, ее истории, поэзии и искусства (он любил мастерски декламировать стихи Т. Шевченко, петь народные украинские песни, коллекционировал картины карпатских живописцев), Евгений Константинович относительно науки никогда не воздвигал национальных границ. Наоборот, он всемерно содействовал всеобщему объединению и союзу минералогов по возможности всех стран. Именно этим был обусловлен огромный успех его начинаний в деле становления минералогии во Львовском университете и АН Украины".

Є. Лазаренка справедливо називали меценатом української культури, а Дмитро Павличко з нагоди півстолітнього ювілею подарував вірш, який розпочинався словами:

"Прийшов-таки один за триста літ
Великий ректор у мою святиню ..."

Увагу у підрозділі "Євген Лазаренко — український корифей мінералогії" акцентовано на неперевершеності його внеску у розвиток мінералогії взагалі й мінералогії України зокрема. Він класик мінералогії ХХ ст., автор низки класичних монографій і підручників з мінералогії, великого україномовного "Мінералогічного словника" з російським та англійським перекладом усіх термінів, аналогів якому немає досі, фундатор потужної української мінералогічної школи. Його науковий доробок торкається майже усіх тогочасних напрямків мінералогії. Водночас широка ерудиція, надзвичайна працездатність, дар наукового передбачення, талант організатора дали змогу академіку Євгену Костянтинівичу Лазаренку створити нові та поглиблювати традиційні наукові напрями мінералогії, завдяки яким зростає її фундаментальна роль серед геологічних наук. Йому належить відкриття двох нових мінералів — донбаситу й тарасовіту і друга у сві-

ті знахідка брункіту (прихованокристалічного різновиду сфалериту).

Завершується цей розділ відомостями про увіковічення пам'яті Є.К. Лазаренка в поезії та науці, назвах мінералів, викопної фауни, музею і вулиці, меморіальних дошках, різних заходах і виданнях, зокрема й на теренах Галічини, а також літературою про його життя та діяльність, перелік якої становить натепер 73 найменування.

У другому розділі наведено спогади про Є. Лазаренка, виголошені на наукових конференціях і пам'ятних академічних читаннях, а також написані на прохання ініціаторів підготовки до видання цієї книги. Авторами 65 щирих спогадів (на понад 100 стор.) є не лише учні вченого, але й відомі українські науковці (академік Михайло Голубець, професори Євген Гладишевський, Іван Денисюк, Богдан Задорожний, Володимир Здоровега, Степан Злупко, Леоніла Міщенко, Андрій Скоць, Степан Стойко, Олег Шаблій та ін.), літературознавці і громадські діячі (Іван Гель, Михайло Косів, Дмитро Павличко), а також вчені з Росії (Галіна Анастасенко, професори Андрій Булах, Валерій Ляхович, Іларіон Шафрановський) та з Словаччини (академік Богуслав Цамбел).

У розділі "Ювілейні вшанування" вміщені привітання з нагоди 50-літнього ювілею Євгена Лазаренка. Серед них уже згадуваний вірш Дмитра Павличка "Ректор", перчанський мадригал від сатиричного журналу "Перець", привітання від Спілки письменників України, Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, філологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка, карпатських гуцулів тощо.

Дуже вдалим є фотоальбом, яким завершується перша книга. Він вміщує понад 100 фотоілюстрацій, які відображають життєвий шлях, розмаїту творчу, громадсько-політичну та експедиційну діяльність Є. Лазаренка.

Завершується перша книга короткими відомостями про її авторів, укладачів спогадів та резюме російською та англійською мовами.

У другій книзі "Євген Лазаренко — видатна постать ХХ століття" (до 100-річчя від дня народження) опубліковано передмову, доповіді, виголошені під час круглого столу, "Академік Євген Лазаренко — ректор, учений, громадянин", спогади, інформація про презентацію книги "Академік Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, фотоаль-

бом", хронологічний покажчик праць Є. Лазаренка, короткі відомості про авторів, резюме російською та англійською мовами, фотоальбом. Її відкривають матеріали круглого столу, проведеного під час відзначення 2011 р. 350-річчя Львівського університету. В ньому взяло участь близько 100 учасників, серед них доньки Євгена Костянтиновича — Олена, Оксана і Наталія, народний депутат України Михайло Косів, поет Роман Лубківський, академік НАН України Михайло Голубець, член-кореспондент НАН України Мирослав Павлюк, заслужений артист України Юрій Брилинський, київські учні Є.К. Лазаренка, зокрема професор Володимир Павлишин та Юрій Галабурда, професори й доценти різних факультетів ЛНУ імені Івана Франка, науковці ІГГГК НАН України.

У першому розділі надруковано доповіді, виголошені під час круглого столу: Орест Матковський: "Євген Лазаренко — видатний учений, організатор науки та освіти, людина з великої літери", Петро Білосніжка: "Ректорська діяльність Євгена Лазаренка та її вплив на українське національне відродження", Володимир Павлишин: "Про Вчителя".

У доповіді О. Матковського проаналізовано життєвий і творчий шлях Євгена Лазаренка, особливо у львівський і київський періоди, наголошено на його непересічності не лише в науці і освіті, але й громадсько-політичному житті. Він був передусім людиною з великої літери, його справедливо називали Великим Ректором, Ректором українського народу, Меценатом української культури. Яскраві риси лазаренківського характеру — повага до людини, відкритість, лагідна вдача, шляхетність, доступність: поважав людей не за чин, а за працю. Очолована ним 25 років кафедра мінералогії у середині ХХ ст. була центром мінералогічної думки не лише в Україні, але й далеко за її межами. За короткий час роботи Є. Лазаренка в Києві таким центром стає Українське мінералогічне товариство, яке він організував і очолював. Взагалі новаторські, реформаторські й піонерські ідеї Лазаренка з розвитку тогочасної мінералогії вражають. Уже згадуваний професор І. Шафрановський поставив ім'я Євгена Лазаренка в один ряд з іменами таких світових корифеїв мінералогічної науки, як академіки В. Вернадський, О. Ферсман, М. Белов, В. Соболев.

Другу доповідь було присвячено ректорській діяльності Євгена Лазаренка, адже за ко-

роткий час під керівництвом член-кореспондента АН УРСР, професора Є.К. Лазаренка Львівський університет перетворився на один із провідних наукових, освітніх і культурних центрів України, відбулася його українізація, він став визнаною школою підготовки національних кадрів. Наголошено на глибоких знаннях Є.К. Лазаренком історії, культури і мистецтва, наведено факти подвижницької, сміливої та навіть героїчної діяльності на ниві українського національного відродження. Детально проаналізовано причини звільнення Євгена Лазаренка з посади ректора, якими були, передусім, його сміливі й патріотичні вчинки. Серед них виступ на пленумі Львівського обкому партії (1953), в якому було зазначено, що "політика партії, яка проводиться у Львівській області, подібна до політики, яку проводять колонізатори", й заторкнуто стан функціонування української мови, а також тісні спілкування з поетами, письменниками, композиторами, діячами культури, відкриття пам'ятників Маркіяну Шашкевичу, Іванові Франку, Лесі Українці та святкування їхніх ювілеїв, зв'язки з українською діаспорою багатьох країн світу.

У третій доповіді всебічно висвітлено наукову і науково-організаційну діяльність Є. Лазаренка. Подано стислу інформацію про Євгена Лазаренка як Великого ректора, засновника української регіонально-мінералогічної школи та президента Українського мінералогічного товариства, приділено увагу урокам Євгена Лазаренка, зокрема, за словами доповідача: "Найголовніший урок — діяти так, як діяв Учитель у всі часи, не плакати, а виправляти нинішній сумний стан речей у геологічній практиці, науці, освіті".

Другий розділ містить виголошені під час круглого столу і нові цікаві матеріали. Серед цих 30 доповідей найбільше вражають спогади Зиновія Булика "Є.К. Лазаренко — наш Ректор, великий українець", Юрія Галабурди — "Слово про Вчителя", Василя Гориня — "Мої стрічі з ректором", Романа Лубківського — "Маєстат людяності", Дмитра Павличка — "Дай Боже", Мирослава Павлюка — "Гордість України", Олександри Сербенської — "Високий умом і серцем", Андрія Содомори — "Гладіатор приймає рішення на арені". Завершують розділ Олена, Оксана, Наталія і Євгенія Лазаренко "Сердечна подяка за добру пам'ять про нашого батька" (із виступу Оксани Лазаренко під час круглого столу).

Третій розділ присвячений інформації про презентацію першої книги "Академік Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях. Спогади, фотоальбом" у Львові (автори нарису Орест Матковський, Петро Білоніжка, Дмитро Возняк) і в Києві на засіданні геологічної секції Українського товариства охорони природи (автор — Юрій Галабурда).

Завершує другу книгу фотоальбом, у якому вміщено 88 фотоілюстрацій до доповідей О. Матковського, П. Білоніжки, В. Павлишина, сучасні кольорові фотографії могили Євгена Лазаренка і дружини Катерини на Байковому цвинтарі у Києві та меморіальної дошки на будівлі Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України, а також фотографії з презентації першої книги "Академік Євген Лазаренко" і круглого столу "Академік Євген Лазаренко — ректор, учений, громадянин" у Дзеркальній залі ЛНУ імені Івана Франка та під час урочистого відкриття вітрини "Академік Євген Лазаренко", яка відбулась у залі "Мінералогія" Геологічного музею Національного науково-природничого музею НАН України перед початком наукової конференції "Такий різний світ мінералогії", присвяченої 100-річчю від дня народження Є.К. Лазаренка.

Вважаємо, що вихід у світ рецензованих книг сприятиме увіковіченню пам'яті про Євгена Костянтиновича Лазаренка — вченого, педагога, громадянина, патріота, людину з великої літери, у нерозривному зв'язку покоління, а, отже, розбудові національної науки, освіти і культури, зростанню національної гідності й економіки відродженої Української держави, популяризації мінералогії в Україні — однієї з фундаментальних наук, об'єкт якої — мінерал — є головним джерелом генетичної інформації та мінеральної сировини як реального підґрунтя економічної незалежності держави.

Книги будуть корисними науковим працівникам, викладачам, аспірантам, студентам, усім, хто цікавиться історією науки, насамперед історією та становленням мінералогії як однієї з класичних фундаментальних наук, внеском особистостей, зокрема й українських вчених, у її розвиток.

Варто наголосити на небуденності виходу книг у світ, адже вони є фундаментальним науковим дослідженням багатогранності і величності постаті академіка Євгена Костянти-

новича Лазаренка, значимості його ідей та вчинків для розвитку науки, просвіти і громадсько-політичного життя України, внеску видатного українського вченого у світову науку.

За таких передумов книги, безумовно, за-слуговують відзначення як на відомчому, так і державному рівнях.

Надійшла 02.04.2015

И.М. Наушко

Институт геологии и геохимии горючих
ископаемых НАН Украины
79060, г. Львов, Украина, ул. Наукова, 3-а
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

ЦЕННЫЕ КНИГИ О ВЫДАЮЩЕМСЯ УЧЕНОМ И ОБЩЕСТВЕННОМ ДЕЯТЕЛЕ АКАДЕМИКЕ ЕВГЕНИИ ЛАЗАРЕНКО

Издательским центром Львовского национального университета имени Ивана Франко опубликованы две книги об академике Евгении Константиновиче Лазаренко — выдающемся ученом, организаторе науки и просвещения и общественно-политическом деятеле Украины XX ст.: "Академик Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, фотоальбом" (2005) та "Євген Лазаренко — видатна постать XX століття" (2012). Авторы очерка (в первой книге), докладов (во второй книге) и составители обеих книг — его ученики О. Матковский, П. Билонижка, В. Павлишин, ответственный редактор И. Вакарчук (в то время ректор ЛНУ имени Ивана Франко). В книгах, логически дополняющих друг друга, детально охарактеризованы жизненный путь, многогранная деятельность и творческое наследие Евгения Лазаренко, акцентировано внимание на его бесценном вкладе в развитие науки и образования, активной культурно-просветительской позиции, смелых патриотических поступках на ниве украинского национального возрождения, приведены материалы (воспоминания, юбилейные чествования, фотоиллюстрации и др.) об этой выдающейся личности. Книги будут полезны научным работникам, преподавателям, аспирантам, студентам, всем, интересующимся вкладом украинских ученых в мировую науку.

Ключевые слова: Евгений Лазаренко, выдающийся ученый, общественный деятель, жизненный и творческий путь, воспоминания.

I.M. Naumko

Institute of Geology and Geochemistry
of Combustible Minerals of the NAS of Ukraine
3-a, Naukova Str., Lviv, Ukraine, 79060
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

VALUABLE BOOKS ON THE PROMINENT SCIENTIST AND PUBLIC FIGURE ACADEMICIAN YEVHEN LAZARENKO

Two books about academician Yevhen Kostyantynovych Lazarenko — the prominent scientist, organizer of science and education, public and political figure of Ukraine of the 20th century: "Academician Yevhen Lazarenko. Essay on the course of life and creative work, memoirs, photographic album" (2005) and "Yevhen Lazarenko — the distinguished person of the 20th century" (2012) have been published by the Publishing House of the Ivan Franko National University of Lviv. The authors of the essay (in the first book) and reports (in the second book) and compilers of the both books are his pupils O. Matkovskiy, P. Bilonizhka, V. Pavlyshyn; the editor-in-chief is I. Vakarchuk (the then rector of the Ivan Franko National University of Lviv). The life, versatile activity and creative legacy of Yevhen Lazarenko have been characterized in detail, his priceless contribution to the development of science and enlightenment, the active cultural and educational position, bold patriotic actions in the field of Ukrainian national rebirth have been accentuated, materials (memoirs, jubilee celebrations, photographs etc) about this distinguished person have been presented in the books, which logically complement one another. The books may be useful for researchers of scientific and educational institutions, lecturers, post-graduate students, students, all who are interested in the contribution of Ukrainian scientists to the world science.

Keywords: Yevhen Lazarenko, prominent scientist, public figure, course of life and creative, reminiscences.